

2021-212

Archeologienota Antwerpen Noorderlaan 530k

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Sander DEBRABANDERE

10-5-2022

Titel: Archeologienota Antwerpen Noorderlaan 530k

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Sander Debrabandere

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2021K255

Intern projectnummer: 2021.212

Locatiegegevens: Antwerpen, Antwerpen, Noorderlaan 530k

Lambertcoördinaten plangebied: X: 147036,37 en Y: 221403,40; X: 147903,97 en Y: 221854,23

Kadastergegevens: Antwerpen, Afdeling 18, Sectie E, Perceel 1802B (zie figuur 3)

Oppervlakte plangebied: ca. 11 440m²

Topografische kaart: zie figuur 1 en 2

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Sander Debrabandere (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 10/05/2022

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	4
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	4
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	5
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	5
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	5
2. BUREAUONDERZOEK	6
2.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANDE WERKEN	6
2.2. BEKNOPT HISTORISCH EN LANDSCHAPPELIJK KADER	10
2.3. SYNTHESE	18
3. SAMENVATTING	19
4. BIBLIOGRAFIE	20
5. BIJLAGES	21

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Antwerpen Noorderlaan 530k (provincie Antwerpen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem meer dan 5000m² beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoont dat:

- 1) met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk versie 4.0, p. 108. Voor dit project zijn elementen 2 en 3 van toepassing. Het doorslaggevend aspect betreft de landschappelijke ligging en de historische beschrijving van het onderzochte gebied.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Op basis van de info aangereikt door de initiatiefnemer, het raadplegen van enkele digitale en analoge bronnen kon de nota met beperkte samenstelling worden opgesteld door de erkende archeoloog.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

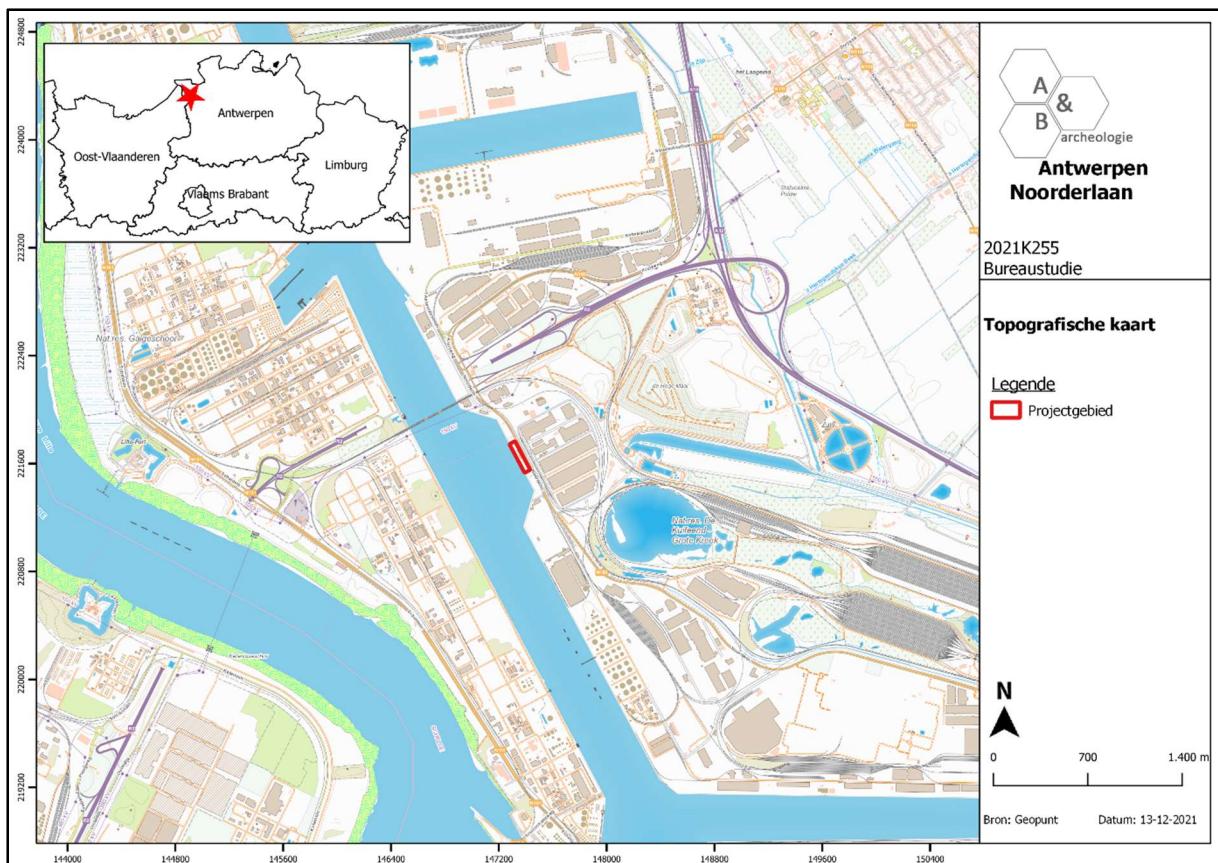
1.3.5. Selectie bronnen

Info over het project werd aangereikt door de initiatiefnemer, door de erkende archeoloog werden bijkomend enkele digitale en analoge bronnen geraadpleegd.

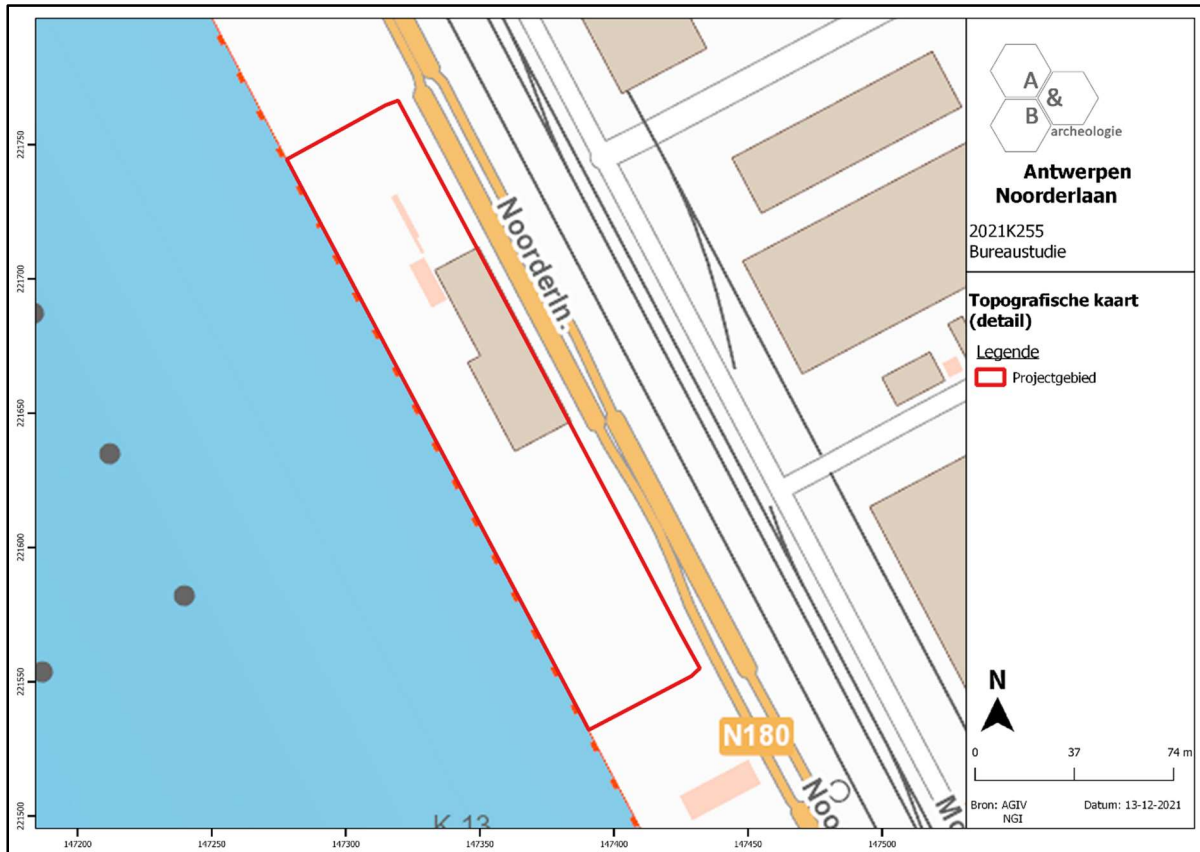
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand en geplande werken

Het plangebied is ca. 11 440m² groot en is onderdeel van een industrieterrein net ten oosten van het Kanaaldok B1 (Duwvaart Schuildok), in de Antwerpse haven. Het terrein wordt in het westen begrensd door het dok, in het oosten door de Noorderlaan. Op het terrein zijn 2 loodsen aanwezig, met errond een betonverharding die dienst doet als stapelplaats.

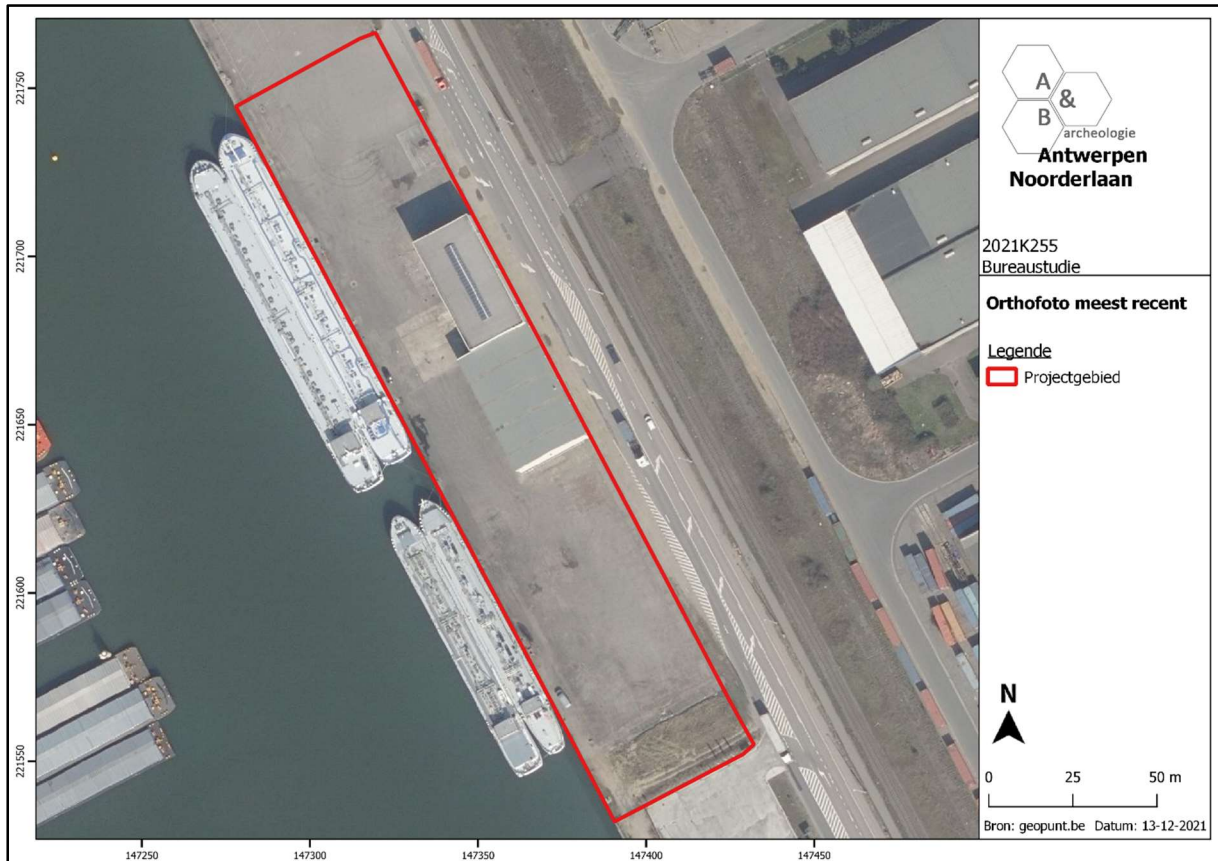
Figuur 1 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 2 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied, detail (bron: NGI).

Figuur 3 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 4 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2021 (bron: geopunt.be).

Figuur 5 Zicht op het plangebied vanaf het noorden (bron: <https://www.google.com/maps>).

De gebouwen op het terrein worden gesloopt, en ook de betonverharding wordt opgebroken. In de zuidwestelijke hoek wordt een deel van het terrein gesaneerd door middel van afgraving. Vervolgens wordt in de zuidelijke helft van het terrein een nieuwe loods/werkhal opgetrokken ($3703,88\text{m}^2$), met ten zuiden ervan een kantoor ($257,10\text{m}^2$). Onder het kantoor wordt een waterbuffer van $300,26\text{m}^2$ aangelegd, de uitgraving hiervoor gaat ca. 1,8m in de grond. De betonverharding rond de gebouwen wordt vernieuwd. De rondgaande wand van de werkhall wordt gefundeerd op palen die enkele meter diep gaan, en die aan de zijde van het dok verankerd worden in de kademuur. Deze palen worden in

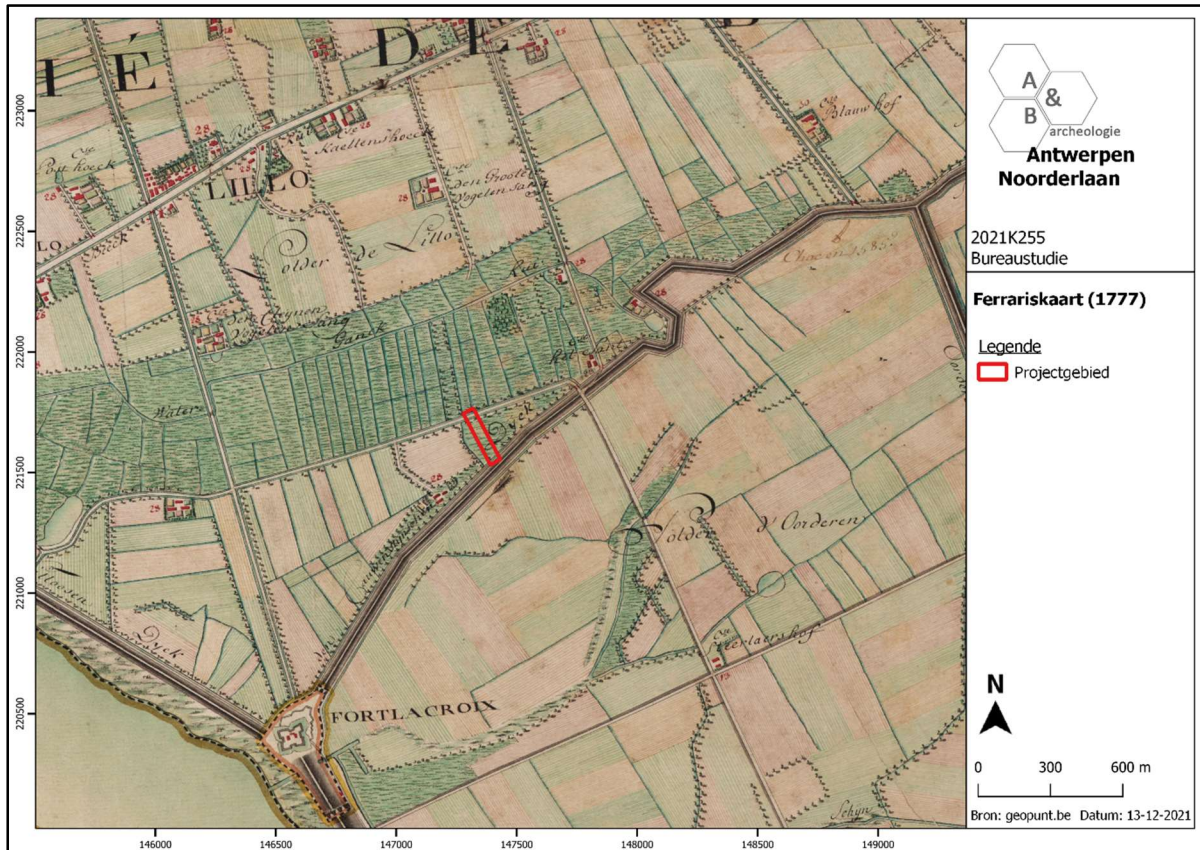
de grond geboord. De andere bodemingrepen beperken zich tot de bovenste meter van het plangebied.

De bouwplannen zijn te vinden in de bijlage.

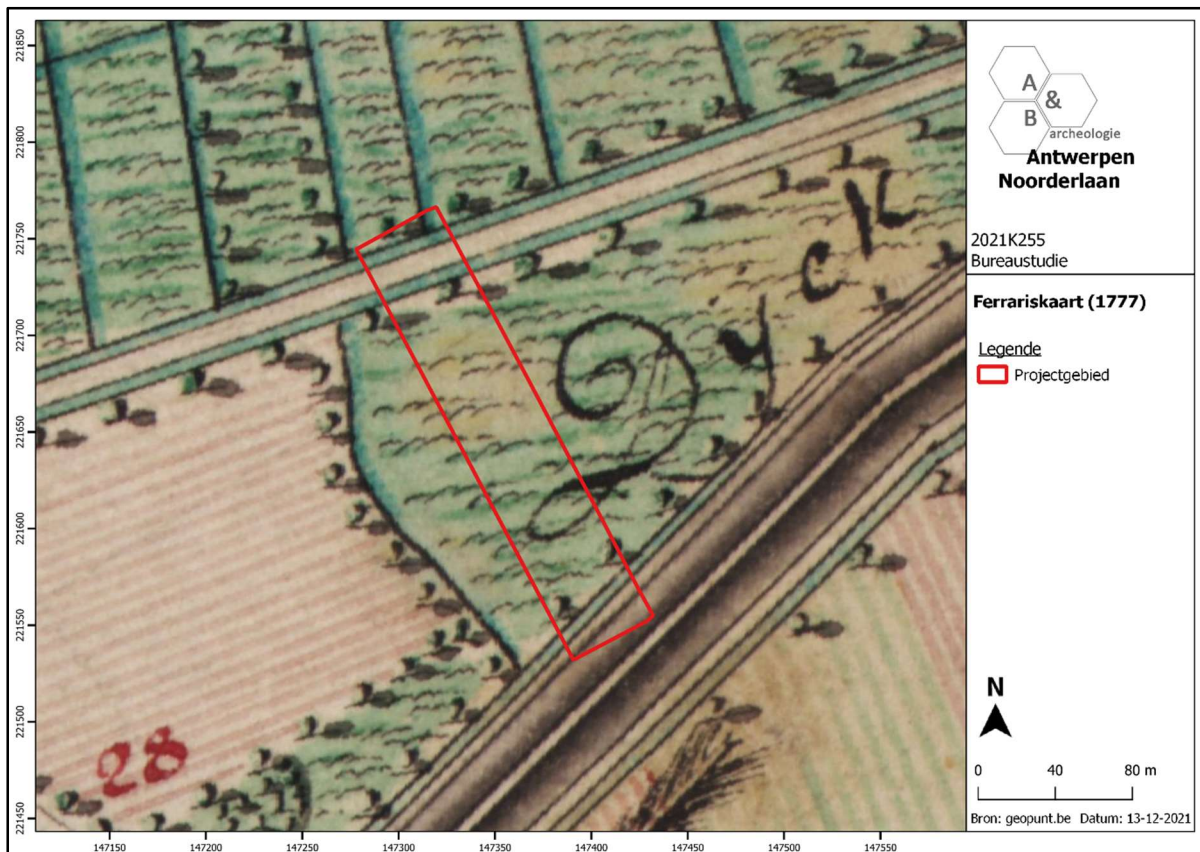
2.2. Beknopt historisch en landschappelijk kader

Het plangebied was lange tijd gelegen in de polders langs de rechteroever van de Schelde, ten noorden van het (verdwenen) dorp Oorderen. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 worden ter hoogte van het terrein (drassige) graslanden weergegeven, met in het zuiden een dijk en in het noorden een weg. Ook op de kaarten van midden 19de eeuw is dit af te lezen, er is geen bebouwing aanwezig op het terrein. Uit de topografische kaart van 1863 kan afgeleid worden dat het toenmalige maaiveld zich tussen de 1m en 2m hoogtelijn situeert. Na 1863 wordt net ten oosten van het terrein de schans/redoute van Oorderen ingericht, een rond verdedigingswerk dat behoorde tot een fortengordel rond Antwerpen. De westelijke gracht rond de schans valt mogelijk nog net binnen het plangebied. Reeds op de topografische kaart van 1933 is ten zuiden van het terrein een kunstmatige waterloop te zien, die deel uitmaakt van de toenmalige haven ten noorden van de stad Antwerpen. Al deze elementen - schans, dijk, waterloop, voormalige landelijke omgeving – werden echter compleet weggevaagd bij de grootschalige ontwikkeling van de Antwerpse haven in de jaren 1960. Hierbij wordt het maaiveldniveau ter hoogte van het plangebied met bijna 5 meter opgehoogd, het huidige maaiveld bevindt zich rond +6,40 à +6,60m TAW. Op de luchtfoto van 1971 is het industrieterrein in volle ontwikkeling, in de daaropvolgende decennia krijgt het terrein de huidige invulling.

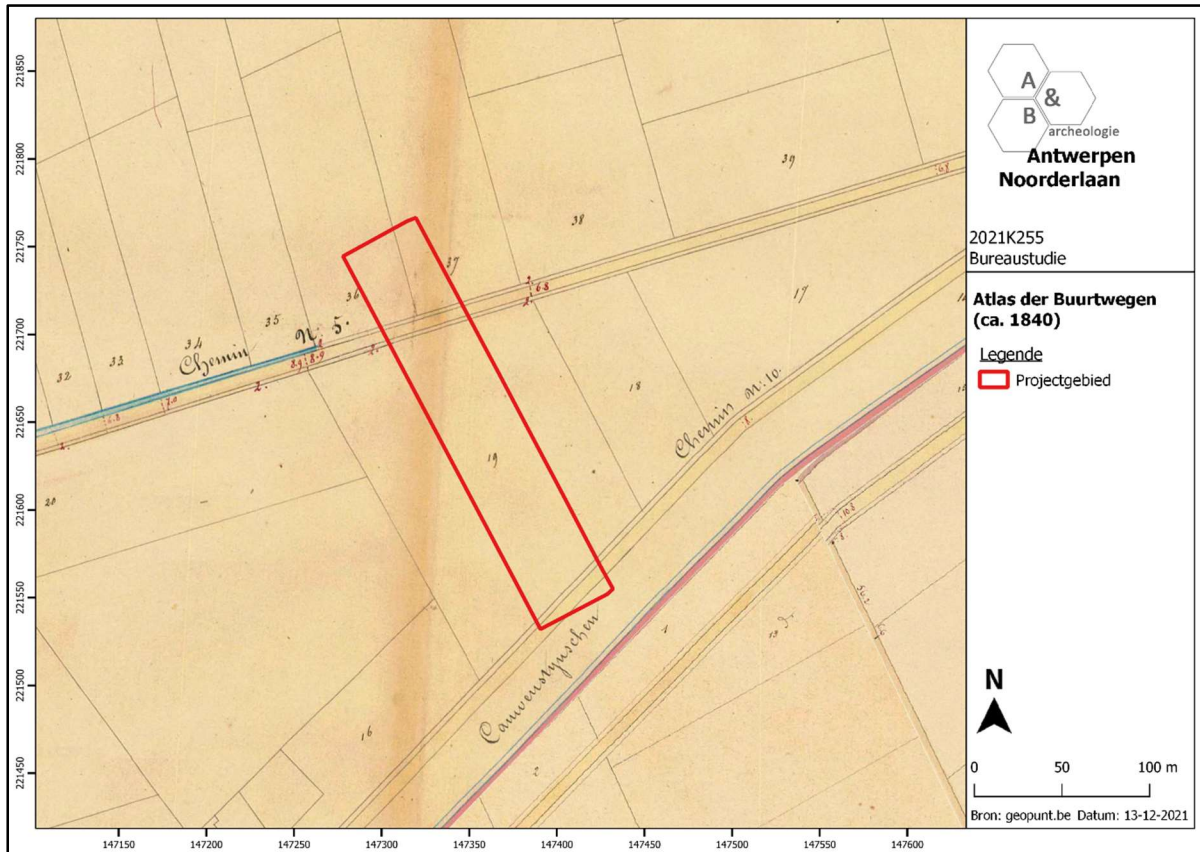
Bij de aanleg van het industrieterrein werd het oude landschap compleet weggevaagd en vervolgens bedolven onder een ophogingspakket van ca. 5m dik. Bij de werken zal de voormalige toplaag minstens tot 50cm diep zijn verstoord. Dit betekent dat er zich onder het huidige maaiveld een verstoord/opgehoogd pakket van meer dan 5m dik bevindt.

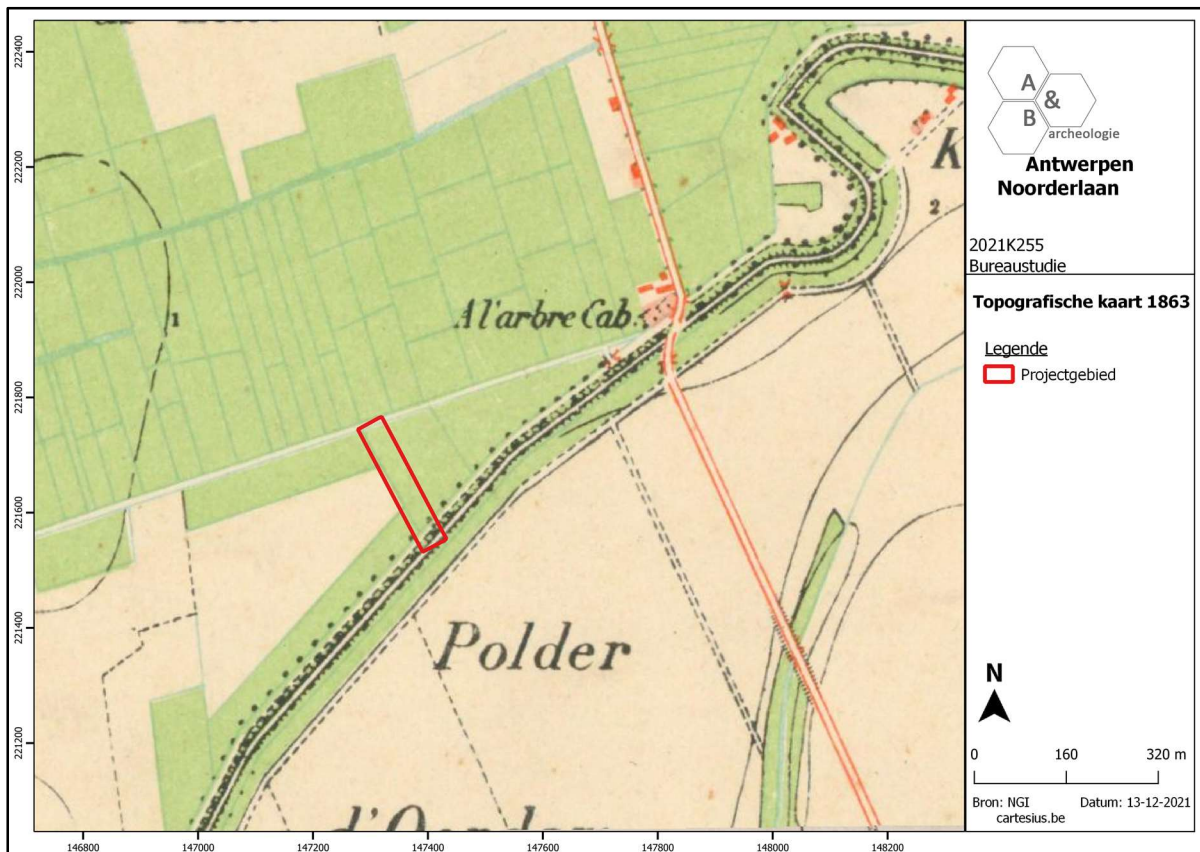
Figuur 6 Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

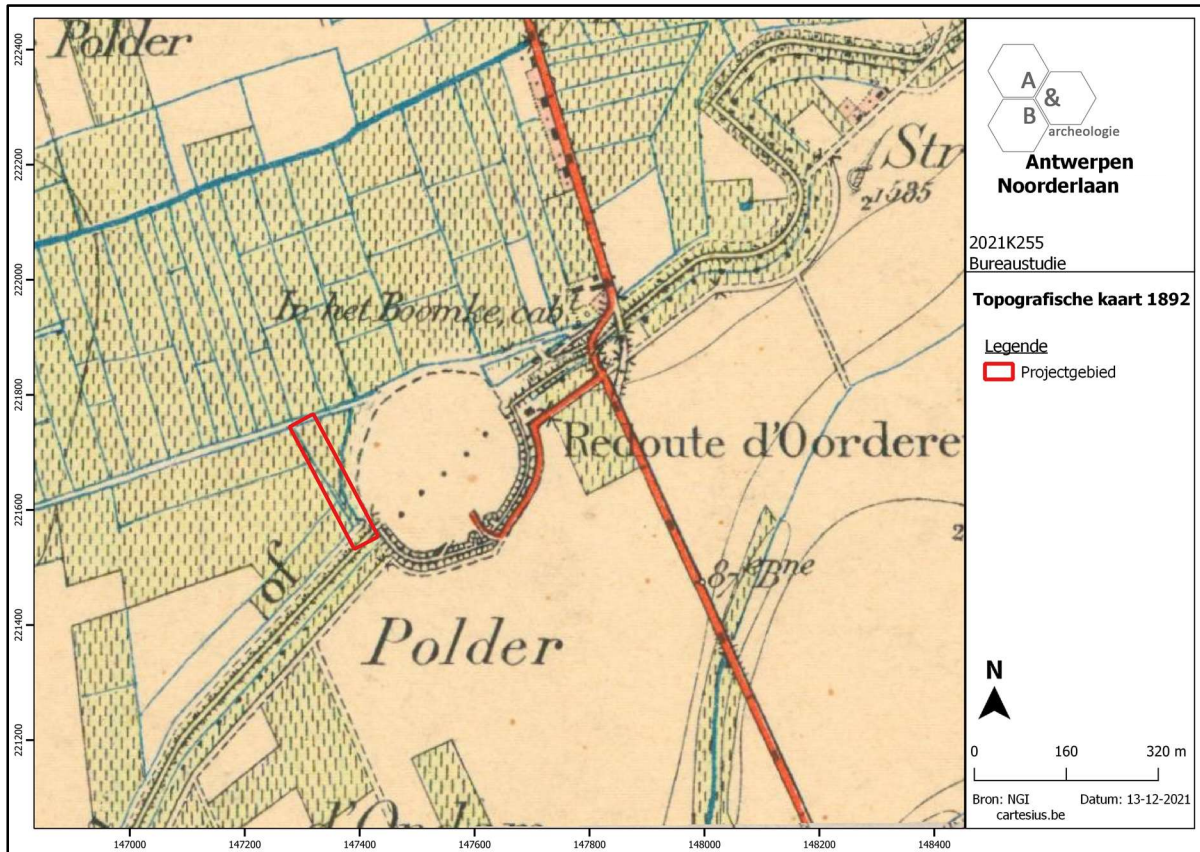
Figuur 7 Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart, detail (bron: geopunt.be).

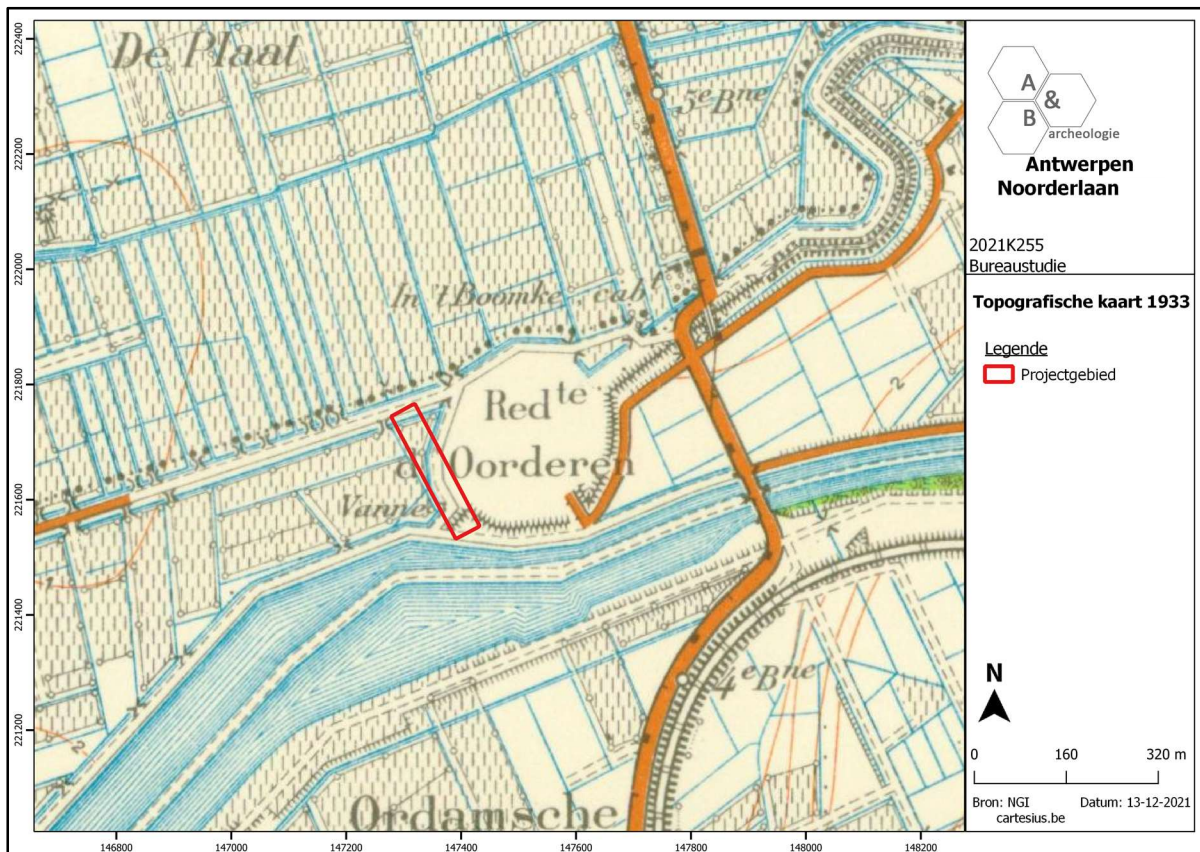
Figuur 8 Aanduiding van het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

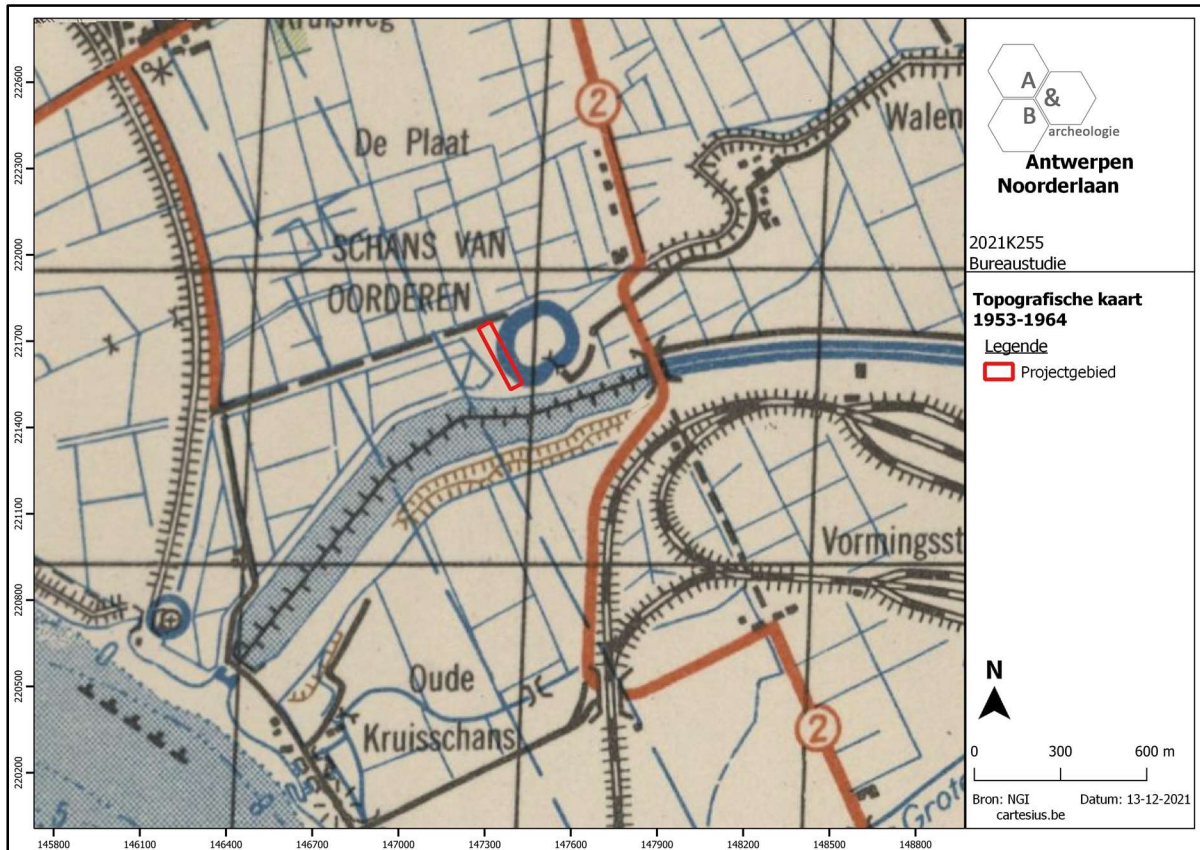
Figuur 9 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1863 (bron: NGI en cartesius.be).

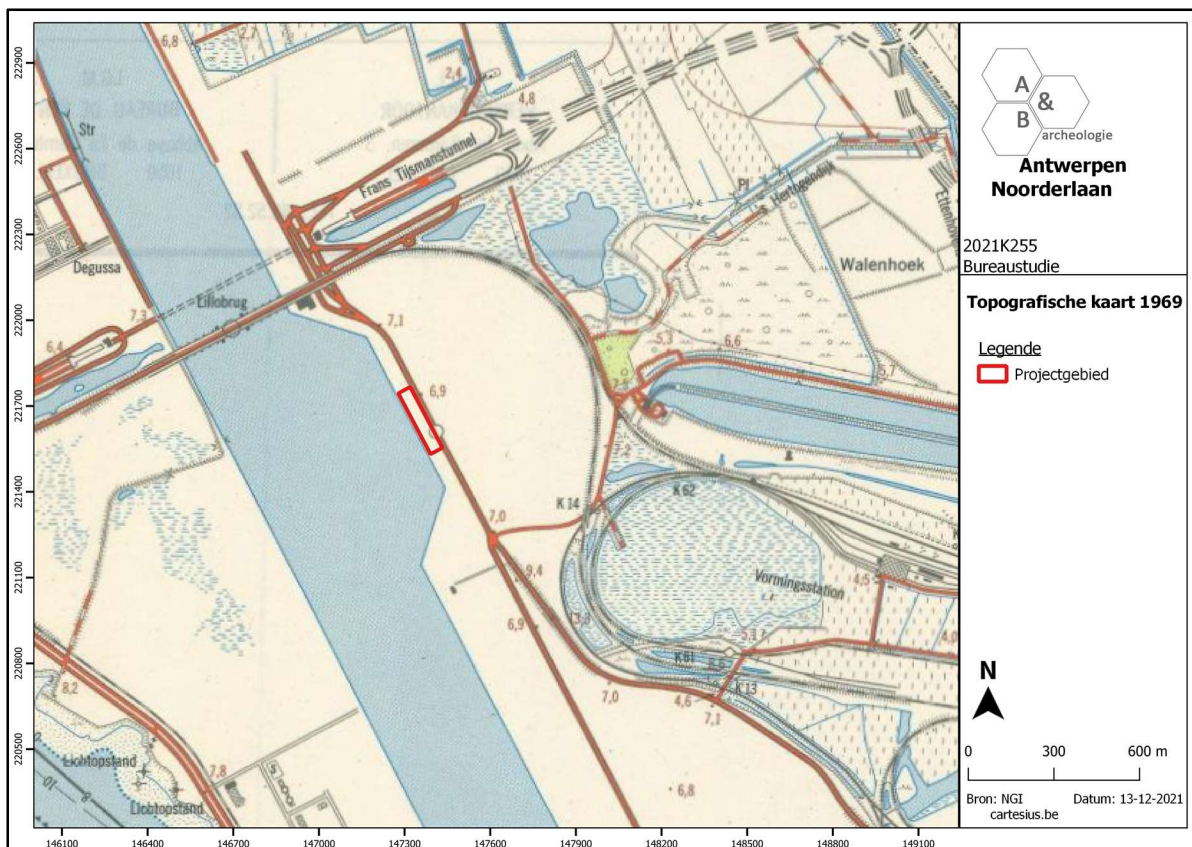
Figuur 10 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1892 (bron: NGI en cartesius.be).

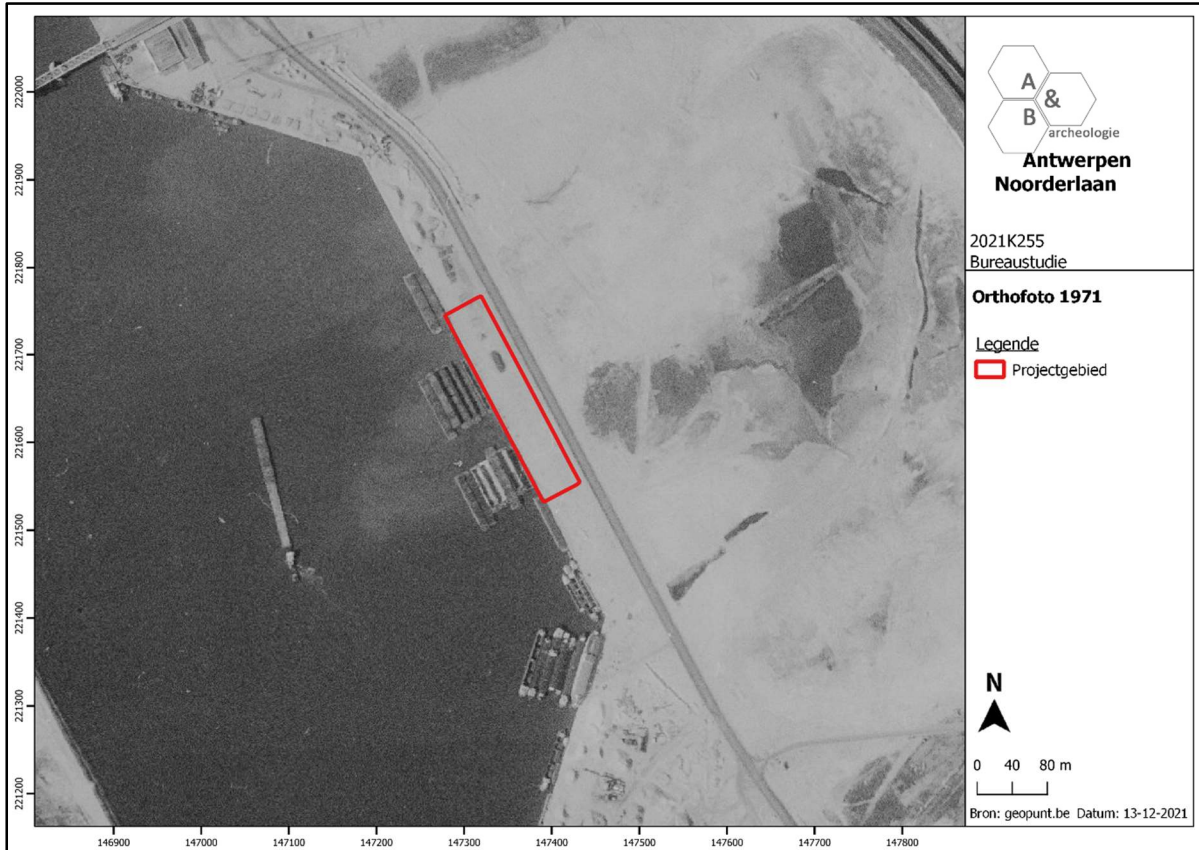
Figuur 11 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1933 (bron: NGI en cartesius.be).

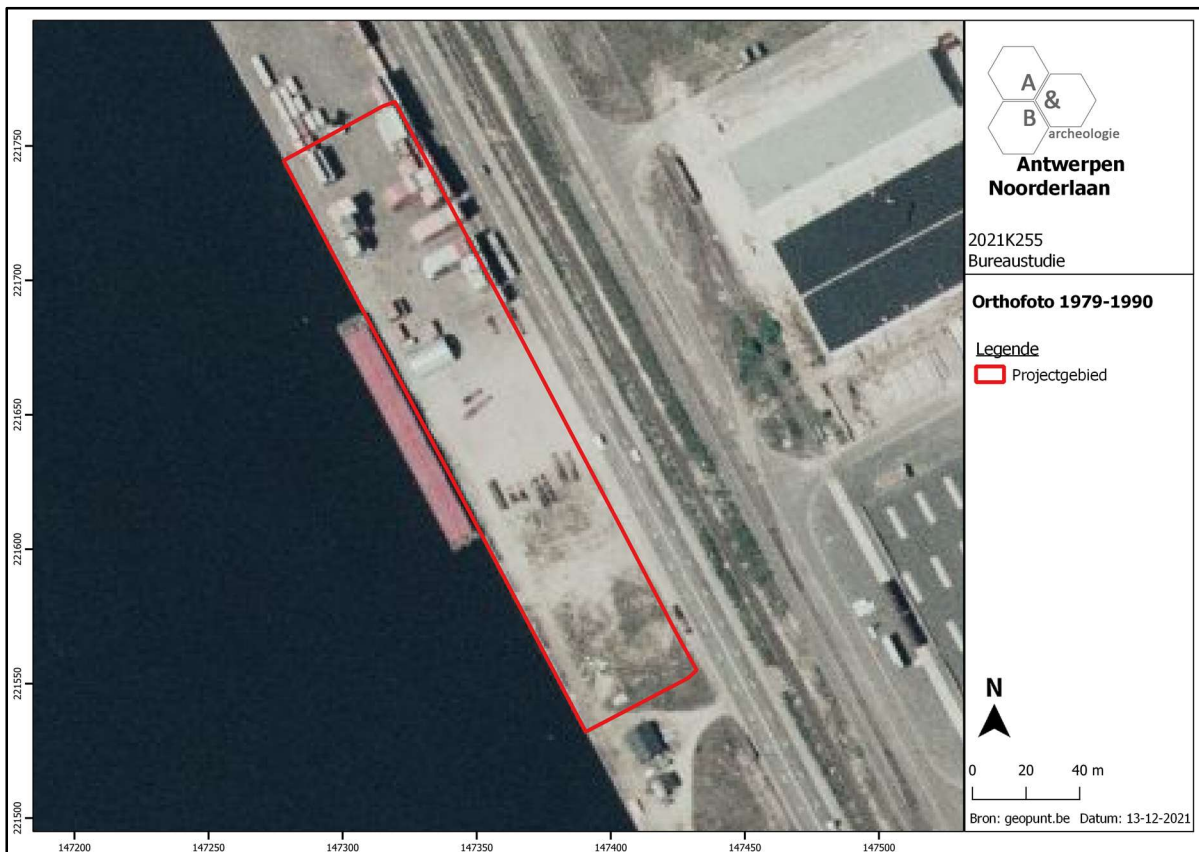
Figuur 12 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1953-1964 (bron: NGI en cartesius.be).

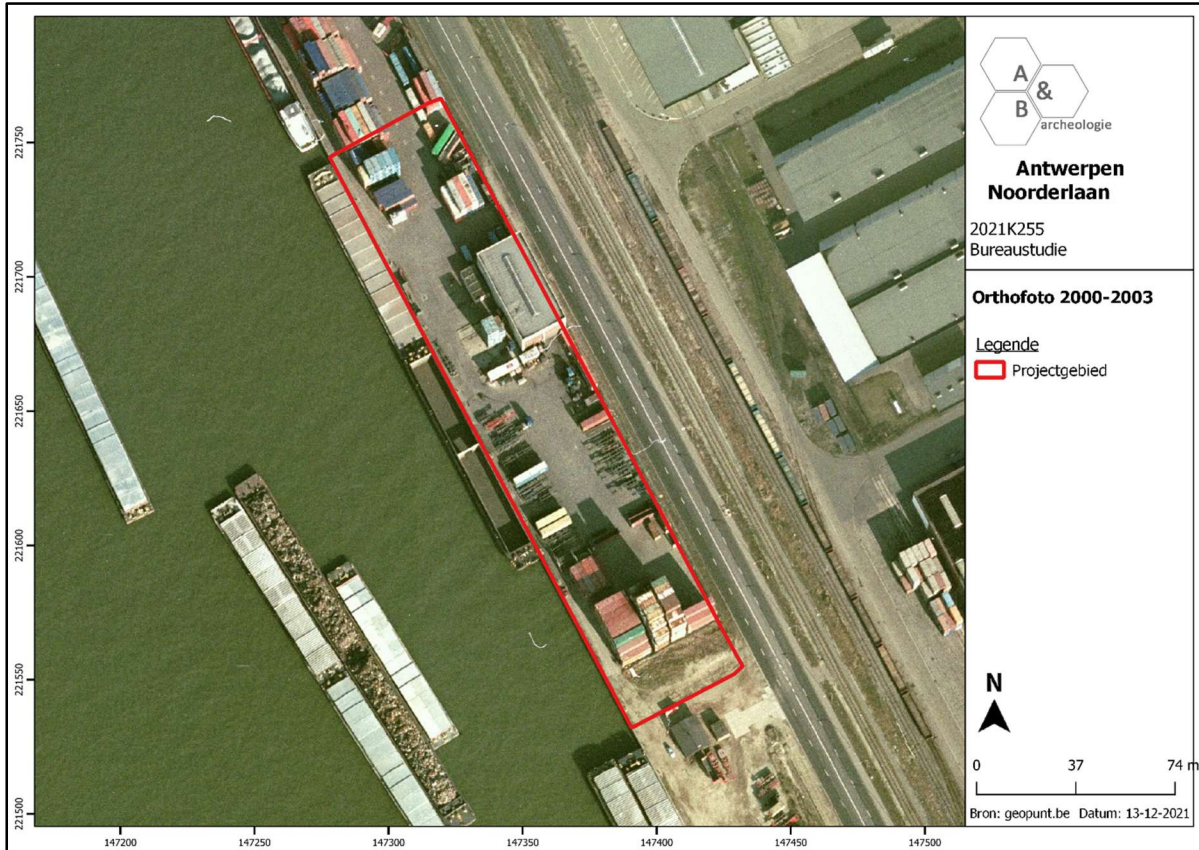
Figuur 13 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1969 (bron: NGI en cartesius.be).

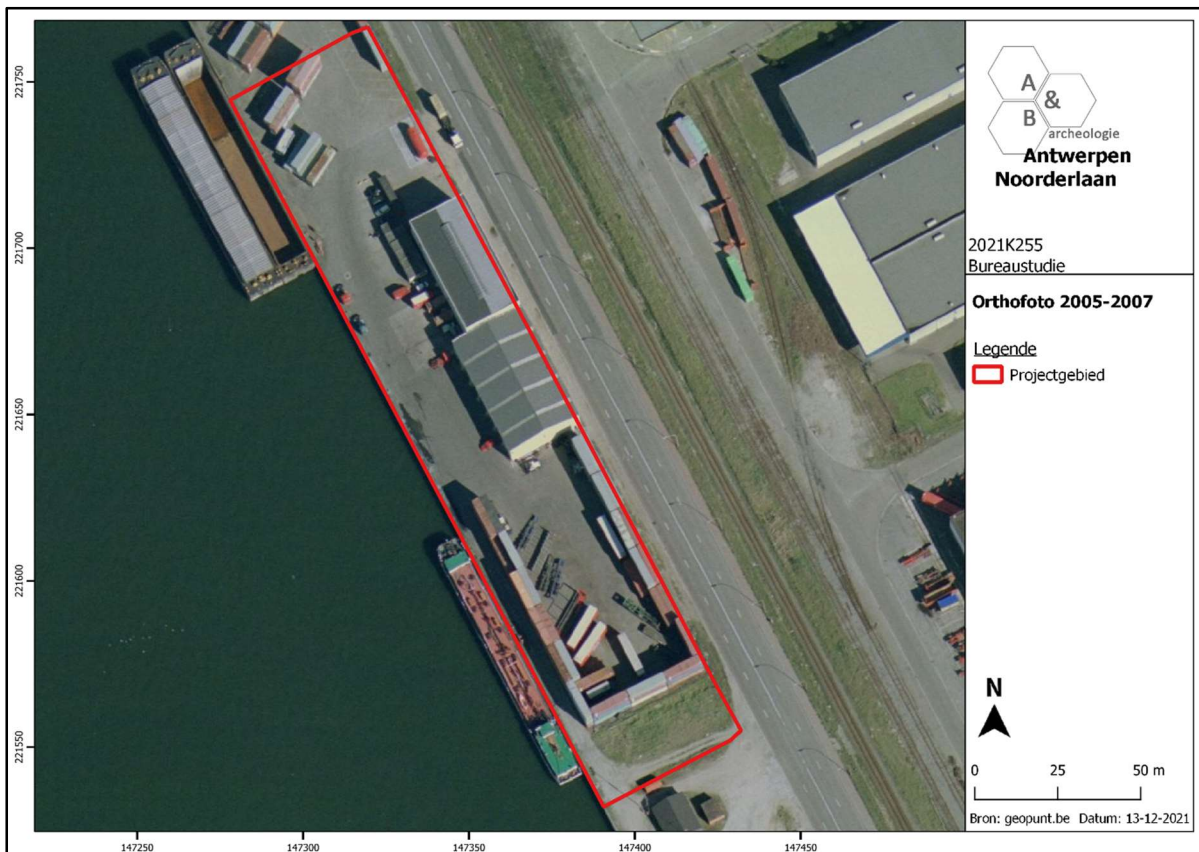
Figuur 14 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

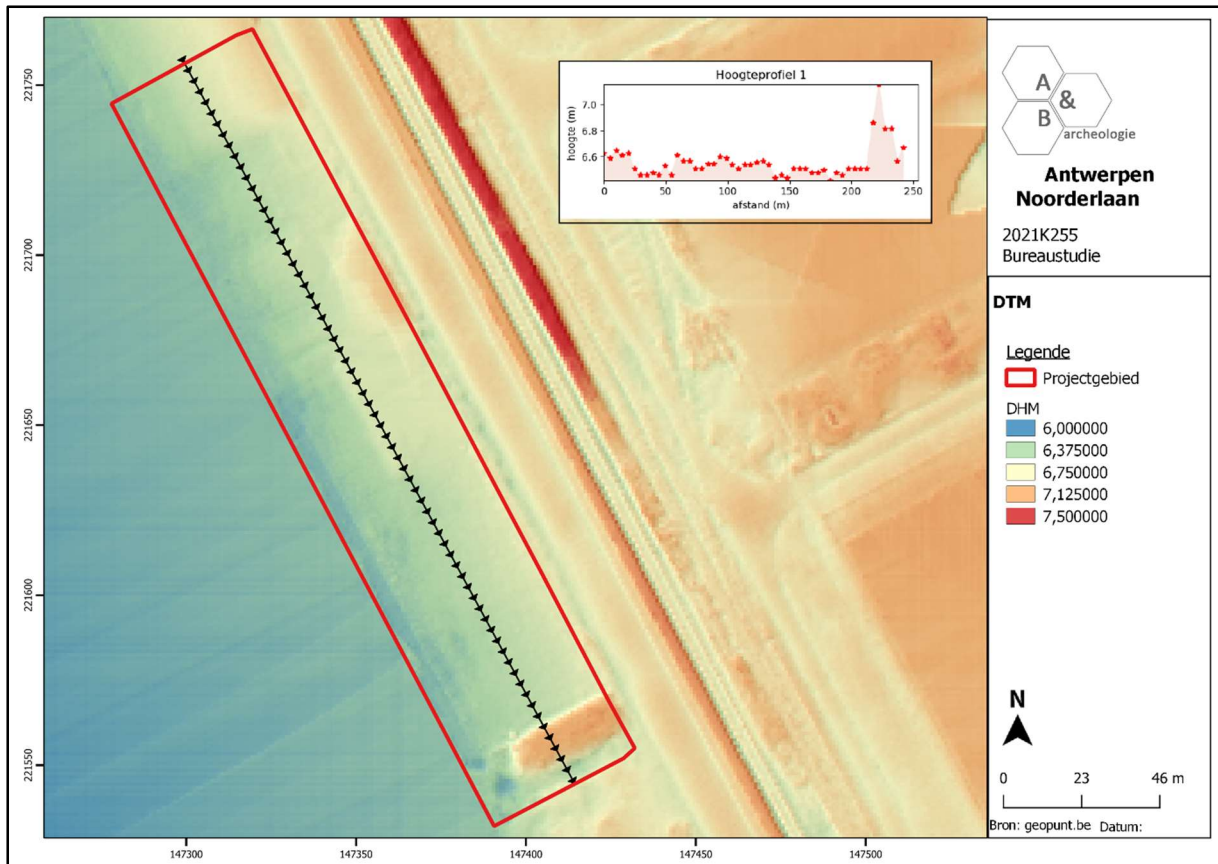
Figuur 15 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 2005-2007 (bron: geopunt.be).

Figuur 18 Digitaal hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3. Synthese

Het plangebied was lange tijd gelegen in de polders langs de rechteroever van de Schelde, ten noorden van het (verdwenen) dorp Oorderen. De havengronden waar het terrein deel van uitmaakt werden in de jaren 1960 ontwikkeld. Hierbij verdween het toenmalige landschap (o.a. 19de-eeuwse schans van Oorderen, dijk, 20ste-eeuwse waterloop, voormalige landelijke omgeving) onder een ophogingspakket van ca. 5m dik. Bij de werken zal de voormalige toplaag minstens tot 50cm diep zijn verstoord. Dit betekent dat er zich onder het huidige maaiveld een verstoord/opgehoogd pakket van meer dan 5m dik bevindt.

De gebouwen op het terrein worden gesloopt, en ook de betonverharding wordt opgebroken. In de zuidwestelijke hoek wordt een deel van het terrein gesaneerd door middel van afgraving. Vervolgens wordt in de zuidelijke helft van het terrein een nieuwe loods/werkhal opgetrokken (3703,88m²), met ten zuiden ervan een kantoor (257,10m²). Onder het kantoor wordt een waterbuffer van 300,26m² aangelegd, de uitgraving hiervoor gaat ca. 1,8m in de grond. De betonverharding rond de gebouwen wordt vernieuwd. De rondgaande wand van de werkhal wordt gefundeerd op palen die enkele meter diep gaan, en die aan de zijde van het dok verankerd worden in de kademuur. Deze palen worden in de grond geboord. De andere bodemingrepen beperken zich tot de bovenste meter van het plangebied. Deze bevinden zich dus in het verstoord/opgehoogd pakket en zullen geen verstoring van eventuele archeologische sites veroorzaken. Ter hoogte van de funderingen worden tot op grote diepte palen geheid, mogelijk kunnen deze wel archeologische sites verstoren. Een verder vooronderzoek van verspreide, kleine locaties van toekomstige heipalen is echter technisch zo goed als onmogelijk, en wetenschappelijk weinig relevant omdat het niet zou leiden tot nuttige kenniswinst.

3. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Antwerpen Noorderlaan 530k (provincie Antwerpen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem meer dan 5000m² beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 11 440m² groot en is onderdeel van een industrieterrein net ten oosten van het Kanaaldok B1 (Duwvaart Schuuldok), in de Antwerpse haven. Het terrein wordt in het westen begrensd door het dok, in het oosten door de Noorderlaan. Op het terrein zijn 2 loodsen aanwezig, met errond een betonverharding die dienst doet als stapelplaats.

Het plangebied was lange tijd gelegen in de polders langs de rechteroever van de Schelde, ten noorden van het (verdwenen) dorp Oorderen. De havengronden waar het terrein deel van uitmaakt werden in de jaren 1960 ontwikkeld. Hierbij verdween het toenmalige landschap (o.a. 19de-eeuwse schans van Oorderen, dijk, 20ste-eeuwse waterloop, voormalige landelijke omgeving) onder een ophogingspakket van ca. 5m dik. Bij de werken zal de voormalige toplaag minstens tot 50cm diep zijn verstoord. Dit betekent dat er zich onder het huidige maaiveld een verstoord/opgehoogd pakket van meer dan 5m dik bevindt.

De gebouwen op het terrein worden gesloopt, en ook de betonverharding wordt opgebroken. In de zuidwestelijke hoek wordt een deel van het terrein gesaneerd door middel van afgraving. Vervolgens wordt in de zuidelijke helft van het terrein een nieuwe loods/werkhal opgetrokken (3703,88m²), met ten zuiden ervan een kantoor (257,10m²). Onder het kantoor wordt een waterbuffer van 300,26m² aangelegd, de uitgraving hiervoor gaat ca. 1,8m in de grond. De betonverharding rond de gebouwen wordt vernieuwd. De rondgaande wand van de werkhal wordt gefundeerd op palen die enkele meter diep gaan, en die aan de zijde van het dok verankerd worden in de kademuur. Deze palen worden in de grond geboord. De andere bodemingrepen beperken zich tot de bovenste meter van het plangebied. Deze bevinden zich dus in het verstoord/opgehoogd pakket en zullen geen verstoring van eventuele archeologische sites veroorzaken. Ter hoogte van de funderingen worden tot op grote diepte palen geheid, mogelijk kunnen deze wel archeologische sites verstoren. Een verder vooronderzoek van verspreide, kleine locaties van toekomstige heipalen is echter technisch zo goed als onmogelijk, en wetenschappelijk weinig relevant omdat het niet zou leiden tot nuttige kenniswinst. De kans dat er nog archeologische sites bewaard zijn op deze locatie na de havenwerken in de jaren 1960 is bovendien bijzonder klein.

Er zijn dus geen verdere archeologische maatregelen nodig en de rapportering kon beperkt blijven tot een archeologienota met beperkte samenstelling.

4. Bibliografie

- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://www.google.com/maps>

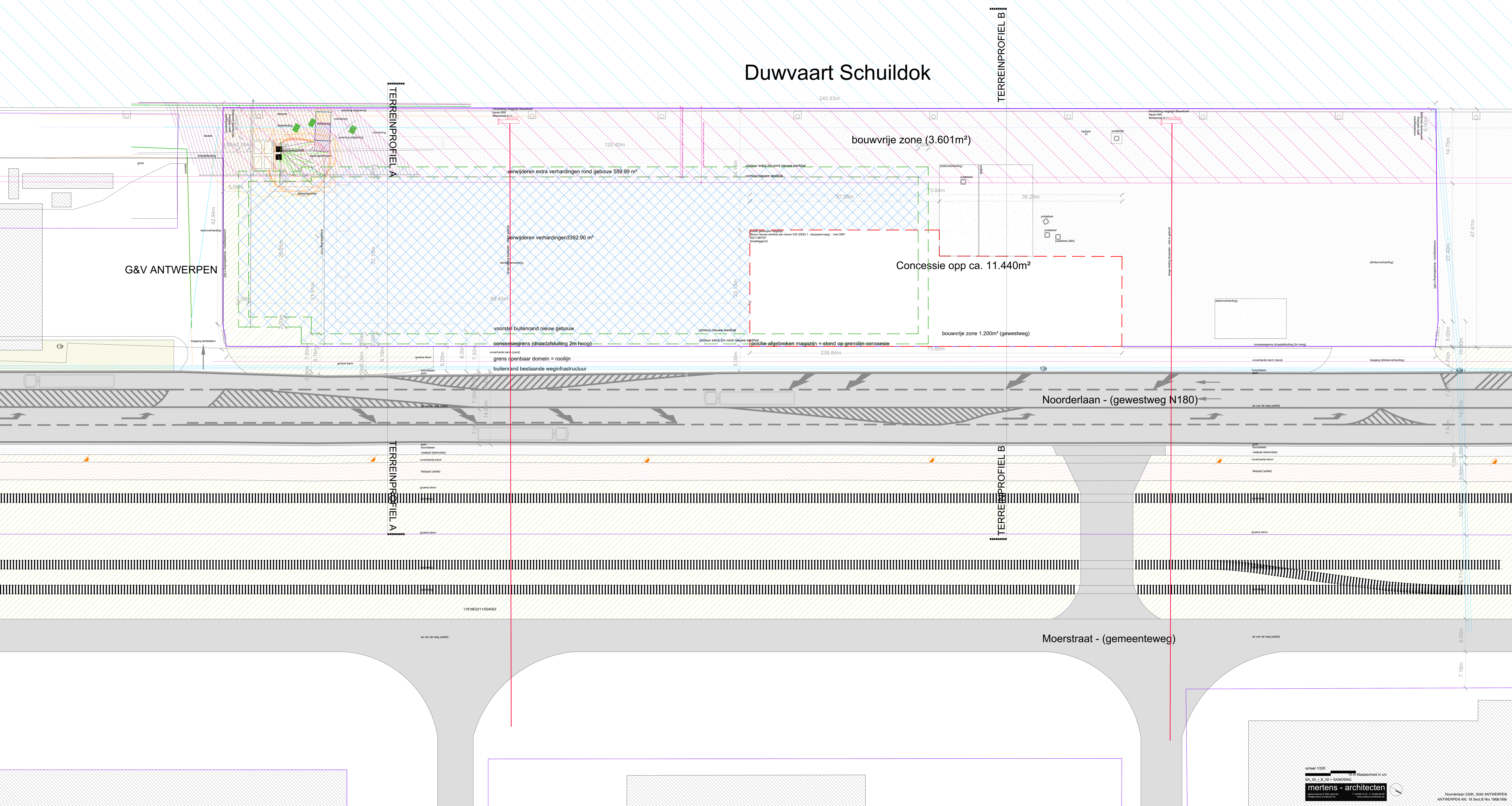
5. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	6
Figuur 2 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied, detail (bron: NGI).	7
Figuur 3 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	7
Figuur 4 Aanduiding van het plangebied (rood) op de luchtfoto van 2021 (bron: geopunt.be).	8
Figuur 5 Zicht op het plangebied vanaf het noorden (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 6 Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).	11
Figuur 7 Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart, detail (bron: geopunt.be).	11
Figuur 8 Aanduiding van het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	12
Figuur 9 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1863 (bron: NGI en cartesius.be).	12
Figuur 10 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1892 (bron: NGI en cartesius.be).	13
Figuur 11 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1933 (bron: NGI en cartesius.be).	13
Figuur 12 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1953-1964 (bron: NGI en cartesius.be).	14
Figuur 13 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1969 (bron: NGI en cartesius.be).	14
Figuur 14 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	15
Figuur 15 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	15
Figuur 16 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	16
Figuur 17 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 2005-2007 (bron: geopunt.be).	16
Figuur 18 Digitaal hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	17

Bijlage: Bouwplannen (bron: initiatiefnemer).

Duwvaart Schuldok

G&V ANTWERPEN

Noorderlaan - (gewestweg N180)

Moerstraat - (gemeenteweg)

Duwvaart Schuldok

G&V ANTWERPEN

TERREINPROFIEL A

TERREINPROFIEL B

TERREINPROFIEL B

TERREINPROFIEL A

WERKHAL
NVO 3703.88 m²

Concessie opp ca. 11.440m²

bouwrijke zone (3.601m²)

240.63m

102.87m

132.84m

103.18m

voorstel buitenrand nieuw gebouw

concessiegrens (draadafsluiting 2m hoog)

grens openbaar domein = rooilijn

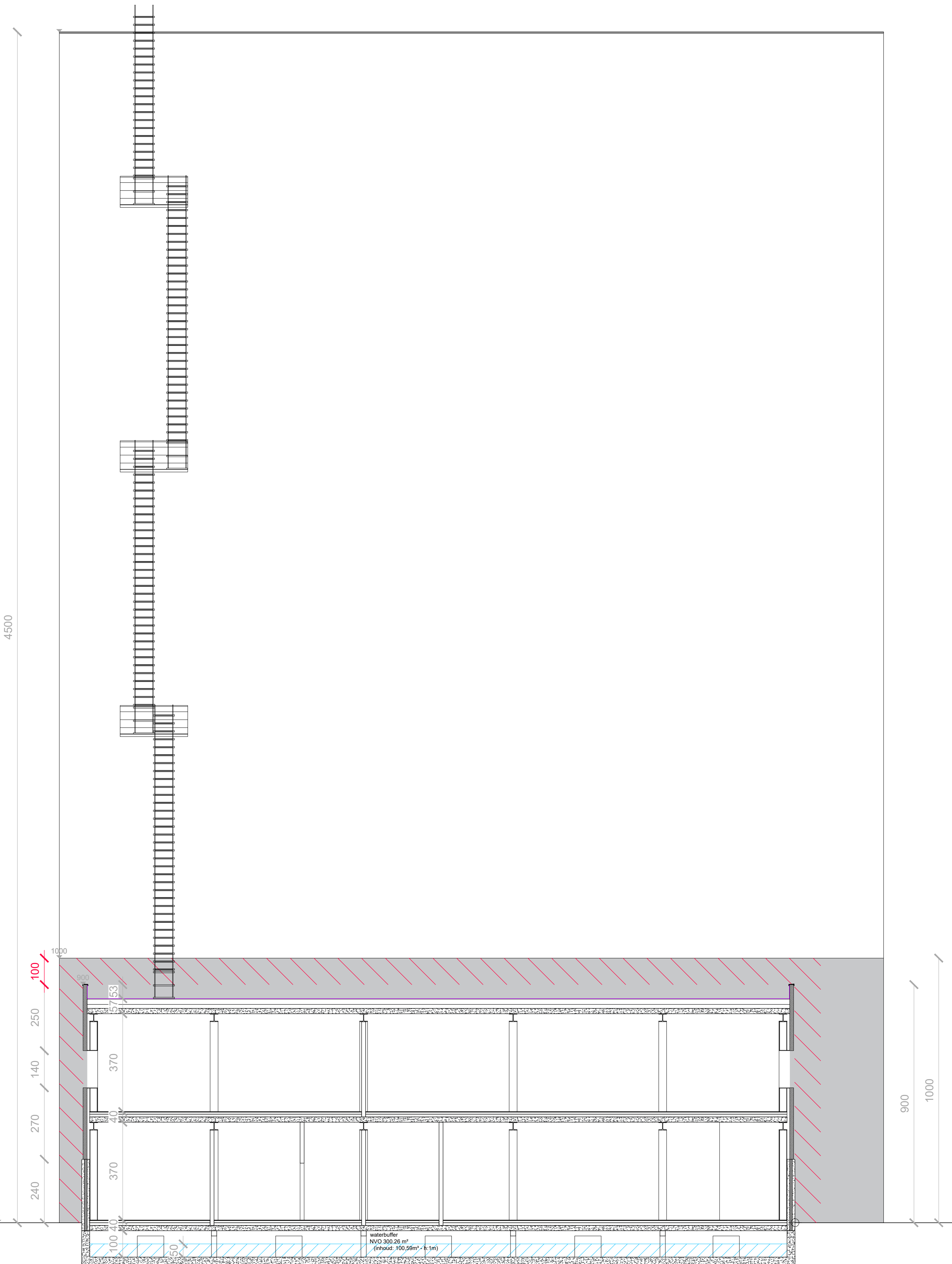
buitenrand bestaande weginfrastructuur

bouwrijke zone 1.200m (gewestweg)

239.84m

Noorderlaan - (gewestweg N180)

Moerstraat - (gemeenteweg)

schaal 1/100
 5 m Maateenheid in cm

BA_BOUWEN WERKHAL_S_N_02

mertens - architecten
 geelvinckstraat 8 2940 stabroek
 info@mertens-architecten.be
 T: 03/568.72.53 - F: 03/568.98.08
 www.mertens-architecten.be

Noorderlaan 530K, 2030 ANTWERPEN
 ANTWERPEN Afd. 18 Sect.E Nrs 180b2